פרי הארץ — וארא

שאל השואל ארז"ל שבטך ומשענתך המה ינחמוני שבטך זה יסורים ומשענתך זה תורה.

פתח הרב בפסוק וארא כו' ושמי ה' לא נודעתי להם ופרש"י ז"ל לא הודעתי אין כתיב כו' שהרי כבר נאמר וירא ה' אל אברם אבל לא נכרתי להם בשם זה והנה הרמב"ן הקשה על ענין היות משה כבד פה וכבד לשון ואם הפירוש פשוט קשה קושית הש"ס על פסוק והנה נער בוכה שכתוב תחילה ילד ואח"כ קוראהו נער אלא קולו כנער ומקשה א"כ עשיתו למרע"ה בעל חום שהרי הלוים נפסלים בקול. אשר לכאורה על כבד פה קשה יותר ויותר. והנה סוף דבריו כי אדרבא שהיתה דווקא כוונת הש"י להיותו כן שאם היה בעל לשון יפה ומהודר לא היה נראה גדולת התורה כי באמת התורה מתוקה מדבש מאור עינים ומשיבת נפש והכל הי' בסיני אבל היה אפשר לומר שהי' נראה להם מתוק מחמת טוב טעם ומתיקת דבורו של משה לכן היה להיפך ואעפ"כ הי' להם חן ומתיקות. והנה באמת הגדולים חפשו דרך לעבודת הבורא ית' אבל באמת היה משה נרפא בשעת מתן תורה כמאמר' והאלהים יעננו בקול. אבל באמת הנה הוא ידוע מגדולת הדבור כי זה כל האדם כידוע שהוא מעלה המדבר על החי גם תרגום של ויהי האדם לנפש חי' תרגומו לרוח ממללא שהוא החיות שבו. והוא האמת כי הדבור הוא המושל והמצוה והמנהיג את הכל לוהענין להיות בו הוא עיקר החיות ית"ש, כי הדבור הוא בלי שום השג' ותמונה אם אמנם הוא מלובש באותיות אבל הוא בשביל הבנת המבין והשומע כי בלתי מלבושי האותיות אין לדבור שום השגה ותפיסה להבינו ולעולם כל משפטי הדבור יש לנפש יותר נאה ומהודר ומהירות ובהירות האפשרי מה שאין הפה שבגוף יכול לדבר באלפי אלפים שנים כי רוח דבר בו ומלתו על לשונם. וכל אדם שמרגיל את דבורו להשגיח ולהבין כי מאתו לא תצא כי אם מה' הטוב והוא המדבר הרי הוא בורא שמים חדשים וארץ חדשה כאשר הי' בתחילת הבריאה בדבר ה' שמים נעשו ומה נשתנה עכשיו אם האד' משיג בשעת דבורו איך שכל דבור ודבור שיצא מפי הגבורה הוא ומשתלשל כל כך עד שנשמע מפיו לכן באיזה דבור שהוא מדבר הוא שהוא בורא מחדש כמעשה דר"ע שנתמלא הבקעה ירקות ודלועין ע"י למודו וכן הרבה מקדושים. וככל אמתות גדולת הדבור אם הוא בקדושה כן נהפוך הוא ח"ו אם הוא להיפוך להנאת עצמו ח"ו בורא רקיעין של שוא ותהו ונותן חיות בקליפות וממשילם על עצמו שהרי הוא מוסיף כחם מחמת הנאת עצמו שהוא רוצה לקבל מהם נמצא שהוא תחתם ומקבל מהם נמצא הוא ממשילם על עצמו משא"כ כשאינו מדבר אלא דביו ית' בלי שום פניית הנאה כלל ואדרבא הוא קשור ע"י הדבור בו ית' הבורא את הכל הרי הוא מושל בדבורו וכן התורה שהיא בריאת העולמות והנהגתם מתחילת הרצון עד עולם היא עשרת הדברות ונקנית בדבור כמאמ' ודברת בם שהוא ענין ההתקשרות עמו ית' אחדות גמור כנז', שהרי הוא המדבר והמשמיע ע"י כלי זה האיש בלי שום תמונה אבל דבור כזה הוא המופשט מן המדות משא"כ דבור היוצא

מחמת איזה מדה כבר נתלבש במדה ויש למדה התקשרות בכל הדברים הגשמיים שהרי כל הנבראים השפלים התחתונים כולם ע"י מדות הם. גם להיות כל מדה יש לה הרגל וא"כ א"א להיות נקי וברור דבריו ית' שהרי ההרגל משכח. ואפי' כל דברי המוסר הדקים ושכלים נפלאים וקולי קולות אחר ההרגל אינם מעוררים שההרגל הוא סיבת שכחת כח הפועל ונפלאותיו אחר שכבר ראה או שמע או ידע כמה פעמים אא"כ הדבור הוא בלי שום מלבוש מדה כלל כ"א ע"י האמונה בדברי אלהים חיים והוא הנקרא מצווה ועושה שהוא גדול ממי שאינו מצווה ועושה שאינו מחמת הדבור הוא המעשה כי אם מחמת המדה המכרחת אותו אם אהבתו ית' או יראתו שהוא ענין קיום התורה שהי' לאברהם יצחק ויעקב מחמת מדותיהם ולא מחמת הדבור שלא נתנה התורה עדיין. והנה דבור שאינו מחמת מדות הוא מעיין הנובע שהרי הוא קשור בא"ס ב"ה ומאתו נובע וכל הפיות נלאים לדבר דבריו ואינו מספיק לפי ערך משכך נביעותו משא"כ דבור שהוא מלובש במדה לפ"ע המדה הוא הפועל באיברים שהרי המדה הוא המרגיל את האיברים לדבר כלשונו. ולכן מרע"ה שהי' מופשט מכל המדות בדבורו נק' כבד פה כמאמ' וארא אל אברהם ואל יצחק כו' שהם המדות באל שדי שיש די באלהותו שהוא ההתגלות לפ"א אבל שמי ס' לא נודעתי להם שהוא לשון ויודע בהם ולשון התחברות שדבור זה או מושל בכל או ממשל על עצמו ח"ו אם אינו כהוקן. משא"כ דבור שהוא מחמת מדות שישלו שייכות והתקרבות לכל הנבראים ג"כ במדות. וזהו שבסדר שמות הי' משה קובל למה הרעות לעם הזה למה זה שלחתני שהי' מתיירא אולי קלקל בדבורו שאינו כהוגן שלא נכנס האמונה בלבם ע"י דבורו כמבואר במ"א והשיב לו הש"י עתה תראה כו' כי ביד חזקה ישלחם וביד חזקה שהוא פעולת הדבור להיות הכל בחזקה שהוא שבט מושל בכל. והנה כל אדם שהוא מדבר ד"ת עד"ז הנה הוא כמוהו. וזהו שבטך ומשענתך שהם היסורין והתורה באופן שהוא כבד פה כנז"ל או שהדבור הוא צח שפים ומושל או ממשיל שהמה יסורי הדבור תורה כזה המה ינחמוני כארז"ל בראתי יצה"ר בראתי תבלין התורה.